

Poziomy niższe (1–4) to kształcenie podstawowe i średnie – przygotowujące do studiów wyższych lub do wykonywania zawodu. Wyższe poziomy (5–8) dotyczą kształcenia wyższego¹. W pracy „wprowadzającymi celami dydaktyki” określać się będzie wiedzę, umiejętności oraz kompetencje poziomów 1–4, a „swoistymi celami dydaktyki akademickiej” – wiedzę, umiejętności i kompetencje poziomów 5–8². Realizację tych ostatnich określać się będzie mianem „dydaktycznej misji uniwersytetu”.

Swoiste cele dydaktyki akademickiej mogą być realizowane na niższych poziomach kształcenia, a dydaktyczna misja uniwersytetu nie wyklucza realizacji niektórych wprowadzających celów dydaktyki. Przykładowo, jeśli studenci mają takie braki wykształcenia poziomu 1–4, które uniemożliwiają realizację swoistych celów dydaktyki akademickiej, wtedy w ramach kształcenia wyższego trzeba te braki uzupełnić (głównie w ramach studiów I stopnia), by móc realizować swoiste cele kształcenia akademickiego. Pod względem dydaktyki różnica między uniwersytetem a innymi szkołami polega głównie na tym, że dydaktyka akademicka preferuje cele poziomu 5–8 i nie poświęca ich dla realizacji innych celów.

Dydaktyka poziomu 1–4 (tab. 1) ma przekazywać wiedzę oraz kształcić umiejętności i kompetencje pozwalające sprawnie rozwiązywać problemy według sprawdzonych szablonów myślenia i działania. Przykładowo, kształcenie zawodowe na tym poziomie (w szkołach ponadpodstawowych średnich) ma na celu przygotowanie do sprawnego wykonywania typowych dla danego zawodu zadań według przyjętych metod. Nie wyklucza to rozwijania umiejętności krytycznego i twórczego myślenia, generowania nowych rozwiązań, ale głównym celem dydaktyki na tym stopniu kształcenia jest zapoznanie ucznia z wzorcowymi sposobami rozwiązywania problemów oraz wyćwiczenie umiejętności ich stosowania.

Deskryptory poziomu 5–8 są uszczegółowieniem celów kształcenia wyznaczonych klasycznym ideałem, o którym była mowa w poprzedniej części.

¹ W niektórych krajach Europy szkolnictwo wyższe obejmuje też poziom 5 (tzw. „poziom pośredni”), ale w Polsce Krajowe Ramy dla Szkolnictwa Wyższego zaczynają się od poziomu 6.

² W kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji „wiedza” oznacza wynik przyswajania informacji przez uczenie się. Wiedza jest zbiorem informacji o faktach, zasadach, teorii i praktykach powiązanych z dziedziną pracy lub nauki. Wiedzę opisuje się jako teoretyczną lub faktograficzną. „Umiejętności” oznaczają zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z *know-how* w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. W kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji umiejętności określa się jako kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (obejmujące sprawność oraz korzystanie z metod, materiałów, narzędzi, a także instrumentów). „Kompetencje” oznaczają udowodnioną zdolność stosowania wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych okazywaną w pracy lub nauce oraz w karierze zawodowej i osobistej. W Europejskich Ramach Kwalifikacji kompetencje określane są w kategoriach odpowiedzialności i autonomii (*Zalecenie Parlamentu Europejskiego I Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie*).

Wyznaczają dydaktyce akademickiej specyficzny cel, obejmujący m.in.: kształcenie umiejętności i kompetencji przydatnych do rozwiązywania nietypowych problemów w sposób wykraczający poza znane szablony. Tu większego znaczenia (niż na poziomie 1–4) nabiera umiejętność myślenia na wysokim stopniu abstrakcji i wszechstronna wiedza, obejmująca te dziedziny nauki i kultury, które pozwalają zobaczyć problemy w szerszym kontekście wykraczającym poza obszar specjalizacji i dają się wykorzystać w heurystycznym procesie znajdowania rozwiązań (teoretycznych – w nauce – lub praktycznych – w działaniu). Realizacja tych zadań wymaga umiejętności wychodzenia poza dotychczasowy stan wiedzy i prowadzenia samodzielnych badań naukowych. Dlatego na poziomie 5–8 pojawiają się dydaktyczne zadania związane z kształceniem umiejętności kreatywnego rozwiązywania abstrakcyjnych problemów (poziom 5), innowacyjnością w pokonywaniu złożonych i nieprzewidywalnych problemów w specjalistycznej dziedzinie pracy lub nauki (poziom 6), tworzenia nowej wiedzy, nowych procedur działania oraz integrowania wiedzy z różnych dziedzin (poziom 7), a także kompetencji zarządzania i nadzoru w kontekstach pracy i nauki podlegających nieprzewidywalnym zmianom, analizowania i rozwijania osiągnięć pracy własnej oraz innych osób (poziom 5), ponoszenia odpowiedzialności za podejmowanie decyzji w nieprzewidywalnych kontekstach związanych z pracą lub nauką (poziom 6) oraz zarządzania i przekształcania kontekstów dotyczących pracy lub nauki, które są złożone, nieprzewidywalne i wymagają nowych koncepcji strategicznych, również ponoszenia odpowiedzialności za przyczynianie się do rozwoju wiedzy i praktyki zawodowej lub za dokonywanie przeglądu strategicznych wyników zespołów (poziom 7). Te umiejętności i kompetencje mogą być najpełniej rozwijane na poziomie 8.

Wyższe kształcenie zawodowe

Dyskusja dotycząca wyższego kształcenia zawodowego zaczęła się już w czasach antycznych sporem o naturę cnoty między Sokratesem i Platonem a sofistami³. Ci myśliciele byli zgodni, że jest ona głównym praktycznym celem kształcenia, jednak inaczej ją pojmowali. Sofiści uważali, że cnota jest umiejętnością sprawnego osiągania celów myślenia i działania, a jej ideałem jest wirtuozeria. Tak rozumiana cnota jest zjawiskiem neutralnym moralnie, gdyż realizacja zarówno godziwych, jak i niegodziwych celów może mieć jej znamiona. Można jej nauczyć tak, jak się uczy fachowych umiejętności – przez powtarzanie ćwiczeń polegających na wykorzystywaniu wzorcowych metod (myślenia lub działania)

³ Platowska Akademia była alternatywą dla szkół sofistycznych, w tym – założonej około 392 roku przed Chrystusem przez Isokratesa.